

LJUBAV OČIMA ZNANOSTI

Sve do nedavno ljubav je bila područje pjesnika, umjetnika i filozofa, no u posljednjim desetljećima XX. st. počelo je izučavanje ljubavi s različitih znanstvenih stajališta. Lako je previdjeti njenu važnost zbog mnoštva specijaliziranih pristupa istraživanju prirode ljubavi i načina razvijanja sposobnosti za ljubav.

Ispreplićući podatke iz mnogih disciplina Michel Odent je u stanju ponuditi velik broj preliminarnih zaključaka. Prvo, dokazuje da postoji kratak ali veoma kritičan vremenski period koji slijedi odmah nakon rođenja, a koji ima dugoročne posljedice kada je riječ o sposobnosti za ljubav. Štoviše, čini se da je majčinska ljubav prototip za sve različite vidove ljubavi.

Zašto sve kulture ritualno remete prvi kontakt između majke i novorođenčeta, naprimjer, prenoseći vjerovanje da je kolostrum zagađen ili štetan? Michel Odent ističe da je razvijanje ljudskoga potencijala za agresiju umjesto za sposobnost za ljubav - što uključuje i poštovanje prema Majci Zemlji - bila evolutivna prednost tijekom duge povijesti čovječanstva: osnovna strategija preživljavanja većine ljudskih skupina bila je dominiranje prirodom i dominiranje drugim ljudskim skupinama. U vrijeme, kada čovječanstvo mora iznaći korijenito nove strategije za preživljavanje, znanstveno objašnjavaње ljubavi predstavljeno je kao najvitalniji vid znanstvene revolucije i kao međaš u povijesti čovječanstva.

Dr. Michel Odent je svjetski poznat kirurg i opstetričar koji je u francusku državnu bolnicu u Pithiversu uveo koncepciju rađaona s domaćom, ugodnom atmosferom. To je prva državna bolnica koja je od 1970. godine nudila mogućnost poroda u vodi (uporabom bazena za porode), a njihovim su se uslugama koristile žene iz cijeloga svijeta. Dr. Michel Odent je utemeljitelj Primal Health Research centra u Londonu. Ovaj znanstveno istraživački centar je osnovao banku podataka koja sadrži stotine studija objavljenih u eminentnim znanstvenim i medicinskim publikacijama. Sve ove studije dokazale su povezanost zdravlja i ponašanja u kasnijem životu s primarnim periodom (prenatalnim, perinatalnim i postnatalnim periodom tijekom prve godine života).

Dr. Michel Odent je nedavno razvio novi preventivni program u odnosu na period prije začeća zasnovan na ideji mobilizacije lipida ("metoda akordiona").

Autor je 50 znanstvenih radova objavljenih u medicinskoj literaturi, uključujući i članak o korištenju vode tijekom rađanja (*The Lancet*, 1983). Autor je 10 knjiga koje su tiskane na 20 jezika.

Dr. Michel Odent je, pored dr. Fredericka Leboyera, međunarodno priznati pionir i trenutno najeminentniji znanstvenik koji je pokrenuo revoluciju u suvremenom porođništvu. Njegova predavanja, seminari, znanstveni radovi i knjige utječu na liječnike, primalje i majke u cijelom svijetu.

Ljubav očima znanosti

MICHEL ODENT

Naslov originala "Scientification of Love"
by Michel Odent

© Michel Odent 1999

First published by Free Association Books Ltd., represented
by Cathy Miller Foreign Rights Agency, London, England

© Croatian edition "OSTVARENJE" d.o.o. 2000

Nakladnik:

"OSTVARENJE" d.o.o., Đalskog 84, Zagreb

Tel/fax: (+385) 1/ 2436-310, 2436-311

Email: viramarga@tantra-klub.crolink.net

Internet stranica: <http://tantra-klub.crolink.net>

Preveo: Davor Stančić

Lektura: Antun Vujčić

Tisak: "HERMES IZDAVAŠTVO" d.o.o

Tiskano: Travanj, 2000. u Zagrebu

ISBN 953-6827-02-6

Sadržaj

<i>Zahvale</i>	<i>viii</i>
<i>Predgovor</i>	<i>ix</i>
<i>Predgovor autora</i>	<i>xi</i>
Uvod - Moć ljubavi	1
1 Pretpovijest - Nerazbijeno ogledalo	3
2 Učiti od pačića, ovaca i majmuna	6
3 Hormoni ljubavi i rođenje djeteta	10
Prvi povijesni pokus	
Drugi povijesni pokus	
Složena hormonalna ravnoteža	
4 Perspektiva istraživanja primarnog zdravlja	15
Nasilnički kriminal	
Autodestruktivna ponašanja	
Može li istraživanje biti politički neispravno?	
Počinjući od života fetusa	
5 Etnološki pristup - uspoređivanje kultura	23
Poduka ekstremnih stajališta	
Potresanje temelja naše kulture	
Tri međaša u povijesti čovječanstva	
6 Ponovno otkriveno rađanje	29
Što znači - fiziološki?	
Jezikom fiziologa	
Odmoriti intelekt	
Kulturalni nesporazum	

7	Spolnost kao cjelina	36
	Povratak "hormonu ljubavi"	
	Sustav nagrađivanja	
	Slične fiziološke kočnice	
	Slični scenarij	
	Međuodnos dviju jedinki	
	Pratičke implikacije	
8	Spolna privlačnost	46
	Oblik i veličina tijela	
	Oblik lica i nasmijana lica	
	Mirisi i feromoni	
9	Fiziologija romantične ljubavi	51
	Životinjski modeli	
	Univerzalnost romantične ljubavi	
	Ljubavna bol	
10	Tko je moja majka?	57
	Osjet mirisa	
	Druge osjetne funkcije	
11	Ljubav životinja prema ljudima	62
	U korijenu naše civilizacije	
	Vid znanstvenog objašnjavanja ljubavi	
	Cijena pripitomljavanja	
12	Orgazmička stanja, ekstatična stanja i mistična osjećanja	65
	Orgazam kao stanje svijesti	
	Staro i novo	
	Potreba za bijegom	
13	Ljubav prema cjelini	70
	Iza polja fizioloških istraživanja	
	Što mogu istraživati fiziolozi	
	Sposobnost izgradnje mostova	
	Velika raznolikost puteva	

14	Veze između poroda i molitve	79
	Način istraživanja ljudske prirode	
	Primalja u molitvi	
	Slične zapreke	
15	Otpuštanje kočnica vodom	84
	Učiti od žena	
	Iza svakodnevne prakse	
	Tumačenje sile vode	
16	Ljubav na molekularnoj razini	92
	Receptori, "informativne tvari" i vezivna mjesta	
	Vjernost liganada	
	Slučaj oksitocina	
	Bebina međuigra 1:	98
	Dvadesetdrugo stoljeće s bebinog stajališta	
	Futuristički ljetopis	
	Futuristička enciklopedija	
	Pogled unatrag na naše doba	
	Bebina međuigra 2:	103
	Ne grizi svoju mamu!	
17	Stjecište znanosti i tradicije	105
	Dobro poznati primjer - Tao fizike	
	Intrigantne sličnosti	
	Najbolja knjiga o fiziologiji rađanja	
	Projekti	
18	Homo Ecologicus	110
	Posebna pitanja našega vremena	
	Zapreke	

Zahvale

Moram iskazati svoju zahvalnost svim majkama (i bakama) koje su pomogle da začnem ovu knjigu i koje su sudjelovale u njenom razvoju. Posebno:

Susan Colson - iz naših plodnih razgovora proizašli su novi koncepti kao što su "znanstveno objašnjavanje ljubavi" ili "znanstveni temelji dojenja". Divim se Tvojim sposobnostima da zamijeniš neprikladne termine sa "le mot juste".

Moyra Bremner - hvala Ti za sve što si me naučila o sufiksu - "ation".

Jane Feinmann - hvala Ti što si mi pomogla nanovo napisati ključno poglavlje.

Alice Charlwood - hvala Ti za tvoj dragocjeni savjet.

Elisabeth Geisel - hvala Ti što si mi dala prijevod najvažnijih poglavlja tvoje čuvene knjige. Sada sam shvatio ulogu suza u izražavanju emocija.

Liliana Lammers - hvala Ti za tvoje holističko razumijevanje riječi "ljubav".

Predgovor

Miriam Stoppard

Prošlo je više od dvadeset godina kako sam s filmskom ekipom stigla u Pithiviers da bih stekla uvid u rad Michela Odenta, francuskog kirurga koji je postao općepoznat kao revolucionarni porodničar.

Čak se ni tada nije uklapao ni u kakav uredan medicinski obrazac. Specijalizirao je kirurgiju i zbog svojega objektivnog i zdravorazumskog pristupa porodništvu bio je suočen s onim što je nazvao: zastarjeli postupci koji su nijekali logiku i znanost, ali su se svejedno godinama i neupitno prihvaćali iako su produživali trudove, povećavali bol i rizik komplikacija pri porodu te stoga vjerojatnost medicinske intervencije.

Jednostavnim rješenjem, dopustivši ženama da slijede svoj instinkt rađanja koji ih je navodio da rode u blagom, umjesto u visoko tehnologiziranom okruženju, da im se pridruži njihov partner koji će im pomoći i (doslovce) podržati ih, on je obrnuo porodiljsku praksu naglavce i reducirao medicinske intervencije, kao što su porođaj porodničkim klijestima i carski rez, praktički na nulu.

Njegove su mi teze izgledale neodoljivima. Sjećam se kako sam na stubištu njegove bolnice, u nepredvideni dodatak svom TV dokumentarcu spontano dala oduška ljutnji, jer sam bila prevarena glede Odentova postupka rađanja. Ljutilo me što sam rodila dvije bebe prema krutom, hijerarhijskom sustavu koji je tada, u Velikoj Britaniji, bio u modi, ležeći na leđima, s nogama u stremenju, potiskujući bebu napolje uzbrdo! Tek razgovarajući s Odentom shvatila sam kako žene u uspravnom položaju mogu koristiti silu težu da bi porodile dijete.

Njegov pristup je razborit, human i zasnovan na oslobođanju životinjskih instikata porodilje. Ali, konačni mi je nepobitni dokaz bio to što je demistificirao i demedikalizirao proces rađanja kako za žene, tako i za bebe i muškarce.

U želji da sve žene imaju dobrobiti od njegova ponovnog osmišljavanja rođenja djeteta, njegovu sam teoriju i praksu odmah počela unositi u svoje knjige. Zapravo, njegovo je učenje postalo okosnica mog pisanja o trudnoći i rađanju i od tada sam u svaku svoju knjigu s tim temama uključila odlomak o Odentu.

Žene i liječnici su podjednako veliki Odentovi dužnici. Trebaju nam vizionari poput njega. Impresionira me da su njegove najnovije hipoteze, sadržane u ovoj knjizi, također dalekovidne. On nudi prilično iznenađujuće obećanje da odgovor na pitanje: kako učimo voljeti - počevši na dojci nekoliko sekundi nakon rođenja - može dovesti do ključnog objašnjenja uzroka nasilja u našem društvu.

On upućuje da ljubav (ili privlačnost) ima korijene na staničnoj razini, zapravo na površini stanica, u obliku receptora, koji se vezuju za "informativne tvari" - ligande - kemijske spojeve s pridruženim porukama. Ta pojava "priključivanja" se može vidjeti kao ljubav na molekularnoj razini i, kao što biste i očekivali, ona je krajnje selektivna. Upravo kao što svaka gusjenica ima svoj vlastiti određeni list, svaki ligand ima samo jedan receptor na koji se može priključiti ili kojega može voljeti.

Te se hipoteze okupljaju u izučavanju oksitocina, hormona odgovornog za trudove, rađanje, laktaciju i - kao što ste pretpostavljali - za majčinsku ljubav. Zapravo, za gotovo bilo koju vrstu ljubavi: žene i muškarci tijekom seksualne aktivnosti također izlučuju oksitocin.

Mogao bi opet biti u pravu, kao što je to bio glede rođenja, da je sposobnost za ljubav - sadržana u dosta jednostavnoj molekuli oksitocina - a osobito sposobnost da volimo i zaštitimo naš planet, preduvjet globalnog preživljavanja.

Predgovor autora

Pomalo je riskantno pisati interdisciplinarnu knjigu u doba prekomjerne specijalizacije. Predosjećam da će neki čitatelji - koji su stručnjaci u svojim vlastitim područjima - smatrati dijelove ove knjige površnim ili suviše pojednostavljenim. Također predosjećam da neka poglavlja mogu povremeno izgledati teška ili dosadna opterećena mnoštvom nevažnih ili beskorisnih detalja.

Usprkos takvim teškoćama ova je knjiga neophodna u vrijeme kada se ljudi fokusiraju na nasilje ili na korijenje nasilja. Uvjeren sam da obrtanjem pitanja možemo ići korak dalje u razumijevanju mnogih vidova nasilja, ispitujući kako se razvija sposobnost za ljubav. Nikada neću zaboraviti novu viziju borbe protiv bolesti onoga dana kada sam počeo istraživati korijenje dobrog zdravlja.

U pokušaju da se nosim s teškoćama knjige kojoj je predodređeno da ima raznoliko čitateljstvo, dodao sam na kraju svakoga poglavlja sažetak zajedno s listom referenci za one koji žele iscrpnije izučavati neki poseban aspekt ove nove, a ipak goleme teme.

Uvod - Moć ljubavi

Svako ljudsko biće može iskusiti ljubav, a ipak, ljubav je teško definirati, još teže s njom eksperimentirati. Ona je u samom srcu poezije, umjetnosti, filozofije, religije i kulture uopće; no ljubav se ne drži za pogodni predmet znanstvenog istraživanja.

Kada je Teilhard de Chardin prije pedesetak godina predskazao da će ljudi jednoga dana naučiti kako koristiti energije ljubavi i da će to u povijesti čovječanstva biti podjednako ključno kao i otkriće vatre, njegovo se predviđanje držalo za potpuno utopijsko. Danas nije tako, jer je u posljednjim desetljećima XX. st. priroda ljubavi i način razvijanja sposobnosti za ljubav postala predmet znanstvenog istraživanja, a implikacije toga su u najmanju ruku isto toliko važne kao implikacije genetike, elektronike ili kvantne teorije. Ipak, taj rad je daleko od područja popularne znanosti i većina znanstvenika, uključujući i medicinske profesije, jedva da je i svjesna tog novog područja znanja.

Glavni razlog za to veoma prisutno neznanje je nevjerojatna specijaliziranost znanstvenih istraživanja. Novi znanstveni podaci o ljubavi u svim njenim manifestacijama izviru iz mnoštva disciplina, a stručnjaci koji su otkrili mali, ali vitalno važan detalj u mozaiku tog novog područja istraživanja nesvjesni su, ili nisu u stanju vidjeti, kako se njihov nalaz povezuje s drugim segmentima istraživanja.

Također vjerujem da su vladajući medicinski krugovi smatrali neke teme istraživanja politički nepoželjnim, te da su ih namjerno zanemarivali. Uvijek sam nanovo nailazio na važna ispitivanja koja je istraživalačka zajednica ignorirala usprkos njihove jakosti i značaja.

Ova knjiga je pokušaj da se sve to promijeni. Znanstveno objašnjavanje ljubavi nudi životno važnu poduku i za široku

publiku kao i za profesionalne medicinare i znanstvenike. Prije svega, pokazuje da je majčinska ljubav prototip svih ostalih različitih očitovanja ljubavi - očinske, sinovske, spolne, romantične, platonske, duhovne, bratske, da ne spominjemo ljubav prema domovini, ljubav prema neživim predmetima i suosjećanje i brigu za Majku Zemlju. Štoviše, dokazni materijal ukazuje na kratak, ali kritičan period vremena neposredno nakon rođenja koji ima dugotrajne posljedice na našu buduću sposobnost da volimo. Sami se izlažemo riziku zane-marujući posljedice ritualiziranja, uplitanja ili drugih oblika zanemarivanja fiziologije tog kritičkog vremenskog perioda.

Drugo, znanost sada razotkriva da su različiti načini na koje volimo zapravo holistični, u smislu da su uključeni isti hormoni i da se isti uzorak ponašanja pojavljuje tijekom spolnog odnosa, poroda i dojenja. Razumijevanje toga pomaže nam shvatiti cijenu koju je ljudska vrsta platila za "civilizaciju", kulminirajući sa sada široko rasprostranjenim problemima slabog spolnog poriva, teških poroda i teškoćama s dojenjem. Također nam ukazuje na način kako doći do punijeg iskustva svoje spolnosti.

Povrh svega, znanstveno objašnjavanje ljubavi može stvoriti novu svjesnost o tim pitanjima i možda pokrenuti korjenito preispitivanje svega onoga što želimo od civilizacije. Gotovo svaka uspješna kultura ima istu zajedničku strategiju za preživljavanje, a ta je: dominirati prirodom i prevladati i potčiniti druge ljudske skupine. Ako su te kulture do danas preživjele, onda je tomu razlog što su uspješno razvile sposobnost za agresiju. Međutim, na početku XXI. st., razvijanje sposobnosti za ljubav i poštovanje kako uzajamno tako i prema Majci Zemlji konačno je postao preduvjet kako za globalno tako i za pojedinačno preživljavanje.

Zbog toga pedeset godina staro predskazanje Teilharda de Chardena mora postati stvarnost.

1 Pretpovijest - Nerazbijeno ogledalo

Znanstveno objašnjavanje ljubavi ima pretpovijest i potrebno je prilično strpljenja i sreće da bi se ona otkrila. Potpuno sam slučajno postao svjestan rada Eugena Maraisa poznatog jednoj cijeloj generaciji Južnoafrikanaca kao pjesnika koji je pisao o boli i ljubavi. Trebao bi biti poznatiji radi svojih znanstveno orijentiranih hipoteza i istraživanja ponašanja životinja koja su se pojavila daleko prije drugih više razglašanih istraživanja u tom području.

Oko 1920. god. - u pretpovijesno vrijeme što se tiče ovoga predmeta - Marais je eksperimentirao da bi potvrdio svoje pjesničke intuitivne zaključke o vezi između bolnog rađanja i majčinske ljubavi¹. On je izučavao skupinu od šezdeset kalfirskih koza za koju je znao da u posljednjih petnaest godina nijedna koza iz tog krda nije odbacila svoje mlado. On je ženkama pri porodu davao da nekoliko puta omirišu kloroform i eter, a zatim je primijetio da su nakon toga majke odbijale prihvatiti svoje novorođene jariće. Naravno da u to vrijeme Marais nije bio u stanju protumačiti narav veze između bola pri porodu i majčinskog ponašanja. On nije znao za hormone i nije mogao objasniti kako prirodni prigušivači bola, koje pri trudovima izlučuje majka, također igraju ulogu u poticanju majčinskog ponašanja. Međutim, uspoređujući ponašanja različitih vrsta, ustvrdio je jednostavno pravilo - kada je novorođenčad nezrela i ovisna o brižnoj i podržavajućoj majci, to je povezano s bolnim rađanjem. Da su Maraisovi izvještaji bili izvorno objavljeni na engleskom i time postali poznatiji, nikada ne bi bile predložene ni široko prihvaćene određene "kulturološke" teorije o bolu pri ljudskom rađanju - ili bi možda bile formulirane na istančaniji način. Sredinom ovoga stoljeća bilo je uobičajeno tvrditi da rađanje ne bi smjelo biti bolno, jer tijekom normalnog zdravlja nema

niti jednog primjera bolne fiziološke funkcije. Odnosno, tvrdilo se da je bol pri porodu "uvjetovani refleksi".

Eksperimenti Eugena Maraisa pružaju nam prvu priliku da ocijenimo svrsishodnost pokusa na životinjama radi poboljšavanja našega poznavanja ljudske prirode. On ukazuje na granice do kojih možemo učiti takvim pristupom.

Zaključci iz pokusa na životinjama često su jednostavni i nedvosmisleni: koze se nisu brinule za svoju mladunčad. Znamo zašto je ponašanje ljudskih bića mnogo složenije. Ljudi komuniciraju jezikom. Stvaraju kulture. Njihovo ponašanje je manje izravno pod utjecajem njihove hormonalne ravnoteže. Kada žena zna da je beba na putu, ona može radosno očekivati i već u nekoj mjeri ispoljavati majčinsko ponašanje. To ne znači da ne možemo učiti od ne-ljudskih sisavaca. Pokusi sa životinjama ukazuju na pitanja koja si trebamo postaviti o sebi samima.

Kada se radi o ljudskim bićima, pitanja moraju obuhvaćati riječ "civilizacija". Ako koze ne brinu o svojim jarićima nakon što su ih okotile uz nekoliko udaha etera i kloroforma, ne trebamo li se zamisliti nad budućnošću naše civilizacije ako se proces rađanja rutinski remeti na takav način.

Eksperimenti Eugena Maraisa pružaju nam također priliku da si razjasnimo kako koristiti znanost da bismo poboljšali razumijevanje života općenito, a posebno ljudske naravi. Biološke znanosti predstavljaju vrstu ogledala u kojem možemo potražiti vlastiti odraz.

Dok je znanstveno objašnjavanje ljubavi bilo u svojoj "pret-povijesnoj" fazi, to ogledalo nije bilo jako uglačano. Odraz je bio mutan, detalji nejasni. Ali još je uvijek bilo moguće u potpunosti vidjeti cjelinu neuglačanog ogledala. Eugene Marais je mogao izučavati život i ljudsku narav iz upečatljivog broja različitih gledišta. Bio je pjesnik, koji je izučavao religiju, pravo i medicinu, a također i novinar i aktivni odvjetnik koji je proveo velik dio vremena analizirajući ponašanje tako različitih životinja kao što su termity, škorpioni i babuni. Njegova sposobnost u održavanju neprestalne veze između tolikih različitih gledišta, bila je u osnovi njegova dubokog razumijevanja ljubavi, bola i ljudske naravi.

Danas je to isto ogledalo sjajno uglačano. Mogu biti otkriveni beskonačno sitni detalji, ali kao da je ogledalo razbijeno u tisuće komadića. Stručnjaci koji znaju tako mnogo o jednom sićušnom komadu razmravljenog ogledala nesposobni su vidjeti način na koji se on povezuje s drugim komadima kako bi sačinili cjelinu.

Naš je zadatak što je moguće potpunije nanovo sastaviti tu sliku. Mi ne potcjenjujemo teškoće toga rada. Počet ćemo utvrđujući veze između najvećih komada koje su na vidjelo iznijeli znanstvenici različitih područja. Zatim ćemo pogledati mnoštvo malih djelića koje je još uvijek teško međusobno povezati.

Sažetak

Metafora s ogledalom je okosnica našega opisa pojave koju nazivamo "znanstveno objašnjavanje ljubavi". Biološke znanosti predstavljaju ogledalo u kojem tražimo vlastiti odraz. Danas je to ogledalo sjajno uglačano, ali je razbijeno u tisuće komadića. Naš je cilj ustanoviti povezanost svih tih malih komadića.

Reference

¹ Marais, E. N. *The soul of the white ant*, sa biografskim osvrtom njegovoga sina. Methuen, London, 1937.